

Theofylaktos Bulgarianlaisen tulkinta Matteuksen evankeliumiin, luku 3.

Niinä päivinä. Ei silloin kun Herra oli lapsi ja asui Nasaretissa, vaan hän sanoo yksinkertaisesti: “Silloin, niinä aikoina, ennen nykyistä sukupolvea.” **Tuli Johannes Kastaja.** Jumala oli lähettänyt Johannoksen nuhtelevaan Juutalaisia, saamaan heidät tietoiseksi omasta pahuudestaan ja ottamaan vastaan Kristuksen. Sillä jos ihminen ei ole tietoinen synneistään, hän ei voi katua. Siksi Johannes lähetettiin. **Hän saarnasi ja sanoi: ”Katukaa”,**

Koska Juutalaiset olivat ylimielisiä, hän kehottaa heitä mielenmuutokseen.

”sillä taivasten valtakunta on tullut lähelle!”

Taivasten valtakunnalla tarkoitetaan Kristuksen ensimmäistä ja toista tulemistä, sekä hyveellistä elämää. Sillä kun vaellamme maan päällä ikään kuin eläisimme taivaassa, emmekä elä himojen mukaan, taivasten valtakunta on meidän.

Hänestä profeetta Jesaja puhuu sanoen: ”Huutavan ääni kuuluu erämaassa: ’Valmistakaa Herralle tie, tehkää polut Hänelle tasaisiksi’.”

Tiellä tarkoitetaan evankeliumia, poluilla lain taas käskyjä, jotka ovat perusteellisesti tallattuja ja vanhoja. Hän sanoo siis: valmistautukaa evankeliseen elämään ja tehkää käskyjen laki tasaiseksi, eli tehkää se hengelliseksi. Henki nimittäin on vilpiton ja suora. Niinpä kun näet juutalaisen ymmärtävän lain lihallisesti, sanot ettei hän ole tehnyt polkuja tasaiseksi, eli ymmärtänyt lakia hengellisesti.

Johanneksella oli kamelinkarvoista tehty vaate

Hän kutsui pukeutumisellaankin ihmisiä katumukseen, sillä hän oli pukeutunut surupukuun. Kamelin sanotaan olevan puhtaan ja epäpuhtaan eläimen väliltä: puhdas koska se märehtii, mutta epäpuhdas, koska sen sorkat eivät ole halkinaiset. Niinpä myös siksi, että Johannes johdatti sekä puhtaalta vaikuttavaa kansaa, eli Juutalaisia sekä epäpuhtaita, eli pakanoita, Jumalan luo ja toimi välittäjänä vanhan ja uuden testamentin välillä, pukeutui hän kamelin karvaan.

ja vyötäisillään nahkainen vyö,

Πάντες οἱ ἅγιοι, ἐξωσμένοι εἰσάγονται παρὰ τῇ Γραφῇ, ὡς αἰὲν ἔργω ὄντες· οἱ γὰρ gligentes ἀμελεῖς καὶ τρυφηλοί, οὐ ζώννυνται, ὡς νῦν οἱ ἡνοίρωσα Σαρακ· ἢ ὅτι ἐνέκ τὰ πάθη τῆς ἐπιθυμίας· τὸ γὰρ δέρμα, νεκροῦ ζῶον ἐστὶ μέρος.

hänen ruokanaan taas olivat heinäsiirakat ja villihunaja.

Jotkut sanovat heinäsirkoilla tarkoitettavan yrttejä, joita kutsutaan myös takiaisiksi, jotkut taas villinä kasvavia palkoja. Villihunajalla taas tarkoitetaan villien mehiläisten tekemään hunajaa, jota löytyy puista ja kallioista.¹

Silloin Jerusalemin, koko Juudean ja koko Jordanin ympäristön asukkaat lähtivät vaeltamaan hänen luokseen, ja hän kastoi heidät Jordanissa heidän tunnustaessaan syntinsä.

Ja heidät kastettiin, mutta Johanneksen kaste ei ollut syntien anteeksi saamiseksi. Johannes saarnasi ainostaan katumusta joka johtaa syntien anteeksi saamiseen: hän johdatti heidät Kristuksen kasteelle, sen sijaan että olisi antanut syntejä anteeksi. [tämä on vähän horjuva käännös

¹Tästä on ilmeisesti olemassa kokonainen tieteenala: mitä Johannes söi erämaassa? Vaikuttaisi siltä, että Theofylaktoksen tekstin perusteella kyse olisi joistakin yrteistä, jotka olivat niin pahanmakuisia, että niille annettiinimitys μέλαγρον, joka tarkoittaa kirjaimellisesti ”tarttuvaa mustaa”, jotain tautia. Tai sitten ne olivat tahmeita? Voisiko kyse olla takiaisista tai vastaavista? Tai sitten ne voisivat olla Johanneksen leipäpuun palkoja, jotka olivat hätäravintona tai eläinten ruokana käytettäviä kasveja. Isä Christopher Steden mukaan on olemassa vanha perinne Palestiinassa, jonka mukaan nämä olisivat olleet juuri Johanneksen leipäpuun palkoja.

Takiaisen valitsin suomennokseksi, koska kyseessä täytyy olla joku kasvi, joka on musta (μέλαρον) ja tarttuu (ἄγρω). Lukija pankoon merkille, että tämä on vain oletamus. Takiaisen voidaan siis sanoa tässä olevan dynaamisen ekvivalenssin periaatteen mukainen käännös. Ajatushan tässä on tärkein: Johannes eli askeettisesti, eikä herkutellut. Ruokaa joka ei muille kelpaanut kuin äärimmäisessä hädässä.

Yksi mahdollisuus olisi kääntää enemmänkin sillä tavoin kun aikaisempia suomennoksia käännettiin ja jota tapaa Theofylaktoskin jossakin noudattaa: kuvata asia jollakin joka on kirjoituksen lukijalle tuttu (ks.luku1, alav 3), vaikei se olekaan kirjaimellinen selitys, koska tämä esittää vain eri symboleilla täsmälleen saman asian. Näin voitaisiin kääntää suomeksi vaikkapa seuraavasti: ”Johannes söi korvessa pottua ja marjoja.” Tämä olisi dynaamisen tai ehkä paremminkin funktionaalisen ekvivalenssin mukainen käännös. Siten voitaisiin kääntää vaikkapa koko jakso seuraavasti: ”Johanneksella oli yllään jäniksen karvoista tehty vaate, vyötäisillään nahkavyö ja ruokanaan marjat ja pottu.” Mielenkiintoista huomata, ettei Agrikolalle tai Biblian kääntäjille ole tällainen tullut mieleen. Australialaisille tarkoitusta käännöksessä voitaisiin ehkä puhua ”kengurunkarvaisesta vaatteesta”, koska kenguru märehii, mutta sillä ei ole sorkkia lainkaan, kuten on myös jäniksen laita.

Näitähän ei saa vanhan testamentin lain mukaan syödä, mutta puvun valmistaminen niistä ilmeisesti on sallittua ja jänis kuvaisi yhtä hyvin symbolisesti sitä, että Johannes oli uuden ja vanhan liiton välillä.

Nyt on tietenkin otettava huomioon, että tiedonkulku ympäri maailmaa on saavuttanut aivan toisenlaiset mittasuhteet ja jokainen suomalainen on olettevasti ainakin kuullut tai lukenut kameleista ja nähnyt niistä valokuvia sekä videomateriaalia. Kuitenkin rohkensin väittää, että käännöksellä, joka käyttää vertauskuvissaan nimeomaan lukijoiden oman kulttuurialueen ilmaisuvalikoimaan on perusteita. Ihmisen paikallisuuden taju ja oman historiallisen taustan tuoma vaikutus on huolimatta yhä kansainvälistyvistä tiedotustoinnasta kuitenkin jollakin tapaa hänen veressään.

Ilmiön olennaiset piirteet kuitenkin välittyvät paremmin lukijalle näin. Ikuinen ongelma tässä on taas se, että tätä dynaamisen tai funktionaalisen ekvivalenssin periaatetta noudattavat yleensä protestantit, joille rukous on varsin vierasta toimintaa ja ortodoksit, jotka taas rukoilevat rukoilemasta päästyäänkin, suosivat yleensä kirjaimellisempia käännöksiä. Asia on mysteeri: olettaisi asian olevan toisin päin.

Pyhiin kirjoituksen kohdalla mielestäni on tilanne lähestulkoon välttämättä sellainen, että uusia käännöksiä on tuotettava ja alkutekstit myös säilytettävä.

kuten myös isä Christoferin. Palaa sitten kun olet oppinut Kreikkaa paremmin].

Mutta nähdessään monien fariseusten

Fariseus tarkoittaa erotettua. He nimittäin näyttivät elämänsä ja tietojensa perusteella olevansa muita parempia.

ja saddukeusten.

Nämä eivät uskoneet ylösnousemukseen, eivät enkeliin, eivätkä henkeen. Tarkoittaa muuten "oikeamielisiä", sillä Zadak tarkoittaa oikeamielisyyttä. He joko kutsuivat itseään oikeamielisiksi tai sitten heidät on nimetty harhaopin perustaja Zadokin mukaan.

tulevan hänen kasteelleen, hän sanoi heille:

He eivät tulleet vilpittömin ajatuksin, kuten muut. Sen vuoksi heitä syytetään.

Te kyykäärmeiden sikiöt, kuka on neuvonut teitä pakenemaan tulevaa vihaa?

Tietäen heidän kieroutuneisuutensa hän puhuu heitä vastaan terävästi, kuitenkin myös ylistäen heitä sanoen: "Kuka on neuvonut teitä?". Hän ihmettelee kuinka heidän mieleensä on tullut, että tämän pahan sukupolven pitäisi katua? Hän kutsuu heitä kyykäärmeiden sikiöiksi, koska aivan kuten nämäkin tulevat ulos syömällä äitinsä, samoin nämäkin murhasivat isänsä, eli opettajansa ja profeettansa. Tulevalla vihalla hän tarkoittaa Gehennaa.

Tehkää siis katumuksen soveliaita hedelmiä,

Huomaatko mitä hän sanoo? Älkää vaan paetko pahaa, vaan kantakaa myös hyveen hedelmää. Sanoohan hän: vetäytykää pois pahasta ja tehkään hyvää.

älkääkä luulko saattavanne sanoa sisimmässänne: 'Onhan meillä Abraham isänä'

Tämä koitui heidän tuhokseen, sillä he turvasivat hyvään syntyperäänsä. Hän nimittäin sanoo, että Jumalan on mahdollista tehdä vaikka kivistä lapsia brahamille. Kivillä tarkoitetaan pakanoita, joista monet uskoivat. Tämän lisäksi Johannes sanoi tässä myös yksinkertaisesti, että Jumala voi tehdä kivistä lapsia Abrahamille. Saaran kohtu oli myös kivi sen hedelmättämyyden tähden, mutta hän synnytti silti. Herra teki kivistä Abrahamille lapsia myös tällä tavalla, sillä kun hänet ristiinnaulittiin, monet uskoivat nähdessään kallioden halkeilevan ².

Jo on kirves puiden juurella."

²Tällöin monien kivisydämet halkesivat, kun näkivät Herran suuren pitkämielisyyden ja kärsivällisyyden. [suom.]

Kirveellä evankelista tarkoittaa Kristuksen tuomiota. Puulla taas jokaista meistä. Tästä lähtien jokainen, joka ei usko hakataan pois ja heitetään tuleen.³

“Niinpä jokainen puu,” vaikka olisikin Abrahamista polveutuva, “joka ei tee hyvää hedelmää,”. Hän ei sanonut: “ei ole tehnyt”, vaan “ei tee”, vaan sen pitää aina kantaa hedelmää. Jos eilen olit antelias, mutta tänään kitastelet, et ole hyveellinen.

heitetään tuleen.

Siis Gehennaan.

Minä kastan teidät vedellä katumukseen, mutta minun jälkeeni tulee minua väkevämpi,

Hän sanoo heille: “tehkää hedelmää”, näyttäen millaista hedelmää, eli uskoisivat häneen joka on tuleva hänen jälkeensä. Hänen jälkeensä tuli Kristus. Aivan kuten hän syntyi Johanneksen jälkeen, vain kuuden kuukauden erolla, samoin myös ilmestyminen tapahtui kuusi kuukautta Johanneksen jälkeen. Ensin ilmestyi Edelläkävijä, sitten Kristus, josta hän todisti.

jonka sandaalejakaan en ole arvollinen kantamaan.

Hän sanoo, ettei ole edes se vähäisin palvelija, jonka näitä kantaa. Sandaaleilla ymmärrä myös Kristuksen kahta alentumista: taivaasta maahan ja maasta tuonelaan. Sandaalit ovat myös nahkainen liha⁴ ja sen kuolettaminen. Näitä kahta laskeutumista Edelläkävijä ei pysty kantamaan, ymmärtämään kuinka ne tapahtuivat.

Hän kastaa teidät Pyhällä Hengellä.

Siis vuodattaa sinulle Hengen lahjojen runsauden. Minun kasteeni ei taas anna Hengen lahjoja, hän sanoo, eikä myöskään päästä synneistä. Hän taas päästää ja lahoittaa Henkeä ylitsevuotavasti.

Hänellä on varsta kädessään.

Älä kuule, että jos hän kastaa sinut ja sitten teet syntiä, hän antaa anteeksi. Hänelle on myöskin varsta, eli tuomio ja tutkimus.

Hänellä on varsta kädessään ja Hän puhdistaa puimatantereensa.

Nimittäin Kirkon, jossa on paljon kastettuja, samalla tavalla kuin koko sato on puimatantereella, mutta näistä osa on akanoita: kevytmielisiä ja

³Kuka hänet hakkaa ja heittää helvettiin? Johannes Edelläkävijä vai Kristus? Ei kumpikaan heistä, vaan sen joka ei roiku kiinni Kristuksessa, jonka Edelläkävijä näyttää, hakkaa paholainen ja hän palaa hänen kanssaan jo nyt himojensa helvetissä. Lain aika on tullut päätöseensä ja todellinen yhteys Jumalaan avataan. [suom. huom]

⁴Gen. 3:21 ja Joh 1:14 Kristus antoi Aadamille ja Eevalle nahkavaatteet paratiisista karkoittamisen jälkeen ja itse omaksui liha, kuolettaakseen sen himot

pahojen henkien liikuteltavia ja toiset taas vehnänjyviä, joista on muille hyötyä, koska ravitsevat heitä opetuksilla ja teoilla.

Vehnänjyvänsä Hän kokoaa aittaansa mutta akanat polttavat sammuttamattomassa tulella.

Tämä tuli on sammuttamaton, joten Origenes puhuu pötyä, sanoessaan, että helvetille on olemassa loppu.

Silloin Jeesus saapui Galileasta Jordanille Johanneksen luo Hänen kastettavakseen. Mutta Johannes esteli Häntä sanoen:

Puhdas tulee kastettavaksi, jotta puhdistaisi meidät ja näyttäisi meille, että jos pyrimme kastettavaksi, meidän on puhdistuttava aikaisemmin, muutoin voimme tahrata kasteemme pahojen tottumustemme voimasta, se helposti saastuu pahojen tottumuksiemme voimasta. Johannes varoittaa kasteen näkijöitä, jotteivät he luulisi, ettei häntä kasteta katumukseen yhtenä väkijoukosta.

Minä tarvitsen kasteen sinulta.

Edelläkävijän oli tarve tulla Herran kastamaksi. Sillä Adamista polvelutuvana hän kantoi tottelemattomuudesta seurannutta tahraa⁵. Kun Kristus tuli lihaksi, hän puhdisti kaikki.

Ja sinä tulet minun luokseni!

Hän ei rojhennut sanoa Herralle: ”ja sinä tulet minun kastettavakseni?”, vaan: ”ja sinä tulet minun luokseni?”, niin paljon hän kunnioitti häntä.

Jeesus vastasi ja sanoi hänelle: ”Salli nyt,”

Hän sanoo, että nyt on oikea hetki saada todellinen kirkkaus, vaikkemme juuri nyt loistakaan.

sillä näin meidän sopii tehdä täydeksi koko oikeamielisyys.

Lakia kutsutaan oikeamielisyydeksi. Hän sanoo, ihmisluoon olevan kirottu, koska sen ei ole mahdollista täyttää lakia: ”Minä olen nämä kaikki lain vaatimukset täyttänyt, vain kaste puuttuu.” Kun olen tämänkin saanut, olen vetänyt ihmisluonnon kirouksesta: minähän vain siihen pystyn.

Silloin tämä salli sen Hänelle. Kun Jeesus oli kastettu,

Τριᾶκοντα ἔτων ὧν βαπτίζεται, ἐπεὶ αὕτη ἡ ἡλικία δέχεται πάντα τὰ ἁμαρτήματα. Ἐν μὲν γὰρ τῇ πρώτῃ ἡλικίᾳ, πολὺ τὸ ἀνόητον ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ, τῇ τῶν νεωτέρων, πολλή ἡ φλόξ τῆς ἐπιθυμίας καὶ τοῦ θυμοῦ· ἐν δὲ ταύτῃ τῇ τῶν ἀνδρῶν, πολλή ἡ φιλοχρηματία. Ἀνέμεινεν οὖν ταύτην

⁵Tarkoittaa perisyntiä. Perisyntin vaikutuksen tekee tyhjäksi ainoastaan ortodoksinen kaste, vain se vapauttaa meidät kuoleman vallasta ja pukee Kristukseen joka on elämä.

τὴν ἡλικίαν, ἵνα διὰ πασῶν τῶν ἡλικιῶν πληρώσῃ τὸν νόμον, καὶ ἀγιάσῃ ἡμᾶς.

****Hän nousi heti vedestä.**

Οἱ Μανιχαῖοι λέγουσιν, ὅτι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀπέθετο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, κατὰ φαντασίαν δὲ ἄλλο σῶμα ἔδειξεν. Επιστομίζονται δὲ ἐντεῦθεν. Ὁ Ἰησοῦς γὰρ, φησὶν, ἀνέβη· οὐκ ἄλλος ἀνέβη, ἀλλ' ὁ καταβάς εἰς τὸ ὕδωρ.

Ja katso, taivaat aukenivat,

Vaikka Adam ne sulkikin, kuitenkin ne Kristuksessa aukenivat, jotta opisit, että myös silloin kun sinut kastetaan, avaat ne.

ja Hän näki Jumalan Hengen kyyhkysen kaltaisena tulevan alas ja laskeutuvan Hänen päällensä. Ja katso, taivaista kuului ääni, joka sanoi:

Henki laskeutui alas todistaakseen, että kastettava on kastajaa suurempi. Juutalaiset pitivät Johannesta suurena, mutta eivät ajatelleet Kristuksesta samoin. He näkivät Hengen tulevan Jeesuksen ylle, jotta eivät ajattelisi äänen joka sanoo: ”tämä on minun rakas poikani”, tulleen Johanneksen vuoksi, vaan nähdessään Hengen, uskoisivat, että tämä ääni oli Jeesusta varten. Kyyhkysen kaltaisen, sen pahuudettomuuden ja hellyyden vuoksi ja koska kyyhkynen on kaikkein puhtain, eikä pysy siellä missä haisee pahalle, kuten ei myöskään Pyhä Henki. Myös Nooan aikana, kyyhkynen ilmoitti vedenpaisumuksestapautumisesta, tuoden oliivipuun oksan: myös tässä Pyhä Henki paljastaa synneistä vapautumisen. Siellä oli ivipuun oksa, tässä Jumalan armo.⁶

Tämä on minun rakas Poikani, johon minä olen mieltynyt.

Siis, jossa lepään ja johon olen mielistynyt.

⁶Näiden tapahtumien rinnakkaisuus on Kreikan kielisessä tekstissä selvempi, sillä oliivipuuta tarkoittava sana ἐλαία muistuttaa äänteellisesti sanaa ἔλεος. Nämä sanat eivät ole sukua toisilleen, mutta yhteys näiden välillä on selvä, koska voitelun kautta saadaan Jumalan armo.